

Plan
Policy
Handlingsplan
Riktlinje

Uppdaterad 2021-04-16

Miljö- och klimatplan

Innehåll

Syftet med planen	3
Vem omfattas av planen och hur	3
Bakgrund och inledning	3
Globala, nationella och regionala mål	4
FN: Agenda 2030 och Parisavtalet	4
Forshaga kommuns koldioxidbudget 2020-2040	5
Fokusområden	6
Ramverk för genomförande	11

Fastställt av: Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller nämnd

Fastställt datum: 2021-06-08, § 54

Dokumentet gäller till och med: Tillsvidare

Dokumentet gäller för: Alla nämnder och förvaltningar

Dokumentansvarig: Förvaltningen för miljö- och bygg

Diarienummer: KS/2021:93

Vision och budget med strategisk plan Vision: *"Forshaga kommun 2040 - varmt välkommen!*

Här känner sig alla välkomna, trygga och inkluderade. Genom att vara öppna och visa tillit till varandra gör vi alla delaktiga. Våra olikheter är vår styrka. Vi ser möjligheter och utvecklas tillsammans. Gemensamt bygger vi ett hållbart och tryggt samhälle där ingen lämnas utanför." Kommunfullmäktiges budget med strategisk plan är kommunens viktigaste övergripande styrdokument. I budgeten återfinns också vår vision, det önskvärda framtida tillståndet för kommunen och kvalitets- och styrmodellen som övergripande beskriver hur den kommunala verksamheten ska styras, följas upp och utvärderas. Strategisk plan innehåller kommunens övergripande mål och värdegrund.

Plan anger inriktning och konkreta mål i en fråga av större vikt. Den är vägledande för beslut och styrning. Planen tar inte ställning till utförande eller metod. Har en begränsad giltighetstid och ska följas upp. Exempel på plan kan vara Bostadsförsörjningsplan. Beslutas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller nämnd.

Policy är ett kortfattat dokument på en övergripande nivå om specifika, strategiskt viktiga områden. Den är vägledande för beslut och styrning. Policy tar inte ställning till utförande eller metod. En policy är vanligtvis långvarig, och gäller tills vidare. En policy bör konkretiseras i andra styrdokument, oftast i riktlinjer. Exempel på policy kan vara Upphandlingspolicy och Kommunikationspolicy. Beslutas av kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller nämnd.

Handlingsplan är en sammanställning av aktiviteter som tillsammans ska leda till att uppnå mål. Den visar konkret vad som ska göras inom ett visst område, vem/vilka som ansvarar för uppgiften, ekonomiska konsekvenser samt när det ska vara klart alternativt när det ska följas upp. Omsätter ofta inriktningen i planen till konkreta åtgärder. Exempel på handlingsplan kan vara Handlingsplan för nybyggnation av flerfamiljshus på Åsmyren. Beslutas av kommunchef, förvaltningschef eller ledningsgruppen.

Riktlinjer är den mest konkreta formen av styrdokument. Ett dokument som innehåller en anvisning eller rekommendation för hur exempelvis en policy ska uppnås. Riktlinjer avser främst frågor rörande ren verkställighet. Riktlinjer kan betraktas som en slags handbok som ska ange ramarna för vårt handlingsutrymme i en viss fråga. Gäller tillsvidare vilket innebär att gamla riktlinjer måste upphävas när de blir inaktuella. Exempel på riktlinjer kan vara Riktlinjer för användande av sociala medier. Beslutas av kommunchef, förvaltningschef eller ledningsgruppen.

Syftet med planen

Forshaga kommuns miljö- och klimatplan visar riktningen och är den gemensamma plattformen för kommunens långsiktiga strategiska miljöarbete. Planen lägger grunden för omställningen till ett hållbart Forshaga och är kommunens övergripande styrande dokument för arbetet inom den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling inom Agenda 2030. Miljö- och klimatfrågan är också starkt kopplad till våra mänskliga rättigheter, där grundtanken är att Forshaga kommun ska vara en MR-kommun.

Vem omfattas av planen och hur

Denna plan gäller för samtliga förvaltningar och bolag i Forshaga kommun som organisation. Planen gäller från dess antagande och tills vidare, revideringar kan dock komma att behövas.

Miljö- och klimatplanen är en övergripande plan, som ska innehålla en energiplan som kommunen enligt lag måste ha. Dessutom är den här planen starkt kopplad till kommunens översiktsplan på den ekologiska dimensionen för en långsiktig hållbar samhällsutveckling.

Det är ledningsgruppen som är ansvarig för att det finns ett aktuellt och kraftfullt genomförandearbete genom att bland annat utse ansvariga medarbetare som är med och driver på arbetet i respektive verksamhet, eller om förvaltningschefen själv vill ta det ansvaret fullt ut. Alla verksamheter/nämnder ansvarar för att inte ta motstridiga beslut till de strategiska riktningarna i denna miljö- och klimatplan och arbeta mot ständiga förbättringar i sitt miljö- och klimatarbete. Verksamheterna/Nämnderna ansvarar således för att driva sina verksamheter i planens linje, själva identifierar och genomför aktiviteter eller processer som faller inom verksamhetens eget ansvar, och i de fall som investeringar behöver göras, begära pengar i sin budget. Ekonomi utifrån åtgärder i Miljö- och klimatplanen ingår i ordinarie planeringsprocess och årlig uttalad ambitionsnivå kopplat till strategisk plan (SP) och verksamhetsplan (VP) samt aktuell detaljbudget.

Bakgrund och inledning

Miljö- och byggförvaltningen fick i uppdrag från miljö- och byggnämnden att ta fram en ny miljö- och klimatplan som ska ta vid som övergripande styrdokument inom området hållbar utveckling, då den tidigare hållbarhetsstrategin för miljö och klimat upphör. Den nya planen har tagits fram genom en utveckling av hållbarhetsstrategin, samtidigt som den har anpassats efter de förändringar som sker både globalt ner till regional nivå. Den nya miljö- och klimatplanen beskriver också vilka framsteg som har gjorts i Forshaga kommun men också vilka utmaningar vi står inför.

Innehållet i planen grundar sig på arbetet med den tidigare hållbarhetsstrategin för miljö- och klimat, Värmlands nya energi- och klimatstrategi, den klimatpolitiska handlingsplanen och Agenda 2030. Forshaga kommun är med i flera olika miljönätverk och klimatprojekt med andra kommuner och länsstyrelsen i Värmland, för att i samverkan driva arbetet framåt för en hållbar framtid.

Miljö- och klimatfrågan är både en global och lokal fråga. På miljöområdet finns internationella överenskommelser som Parisavtalet, Agenda 2030 och lagstiftning som EU-direktiv. Det finns även nationell lagstiftning som Miljöbalken. Miljöbalkens mål är att främja en hållbar utveckling och på så sätt säkerställa levande och kommande generationer en hälsosam och god livsmiljö. Utöver lagstiftningen finns det nationella miljömålssystemet med de nationella miljömålen. Syftet med miljömålen är att ge en långsiktig miljöpolitisk målbild och fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete. Dessa är dessutom en konkretisering av den ekologiska dimensionen i Agenda 2030. De globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030, är en universell agenda för en ekonomisk, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Forshaga kommun ska jobba i enlighet med den regionala energi- och klimatstrategin där:

- Forshaga tar ansvar
- Forshaga tänker globalt
- Forshaga använder resurser effektivt
- Forshaga tar hänsyn till alla hållbarhetsaspekter

För att nå det regionala målet *Ett klimatneutralt Värmland* kommer vi att arbeta med olika fokusområden och arbetssätt för att nå de mål som sätts upp för respektive fokusområde. De fyra arbetssätten är:

- Gå före
- Bidra till utveckling
- Planera för framtiden
- Arbeta tillsammans

Miljö- och klimatplanens upplägg

Denna miljö- och klimatplan behandlar de utmaningar vi står inför i Forshaga kommun. Den är indelad i två delar där den första delen presenterar strategiska riktningar för Forshaga som organisation och geografiskt område. Den andra delen beskriver ett ramverk för ett förverkligande av denna miljö- och klimatplan men också hur och på vilket sätt arbetet ska bedrivas i samtliga verksamheter för att lyckas och få till ett strukturerat arbetssätt.

Globala, nationella och regionala mål

FN: Agenda 2030 och Parisavtalet

Agenda 2030 med de 17 globala målen visar riktningen mot det hållbara samhället. Inom miljö- och klimatområdet ingår inte alla mål, men övriga mål är självklart också bidragande och får inte motverkas på vägen till det klimatneutrala och energieffektiva samhället.

Parallellt med Agenda 2030 har världens länder genom Parisavtalet beslutat att vi inte ska höja medeltemperaturen på jorden mer än 2° helst inte mer än 1,5° grader. IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change, som sammanställer all forskning i världen om klimatet släppte hösten 2018 en rapport som utreder effekterna och möjligheterna för 1,5° och 2°-målet.

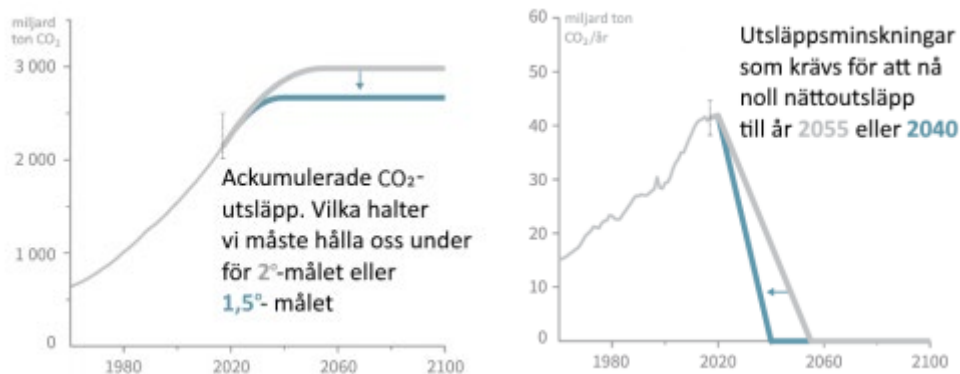

Diagram 1. Grafer från IPCC:s senaste rapport ”Special Report: Global Warming of 1.5°C”

I diagram 1 illustreras utsläppen globalt. Till vänster är den ackumulerade koldioxidhalten i atmosfären fram till idag och om de planar ut till 2055 (grått) respektive 2040 (blått). Till höger visas utsläppen per år fram till idag och vilka utsläppsminskningar som behöver göras för att nå de nivåer som visas i diagrammet till vänster. Blått innebär att vi med största sannolikhet landar under 1,5° uppvärmning och grått under 2° uppvärmning.

1,5°-målet kan kännas mycket svårt att nå. Konsekvenserna är högre vid 2° höjning än 1,5° men konsekvenserna är också högre vid 3° än vid 2,5° och alla insatser gör skillnad.

Nationellt mål

Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. 2017 antog riksdagen ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Ramverket innehåller nya klimatmål, en klimatlag som trädde i kraft 2018 och ett klimatpolitiskt råd. Dessutom har en klimatpolitisk handlingsplan tagits fram där regeringen redovisar hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under mandatperioden. En sådan ska tas fram vart fjärde år.

Regionalt mål

Det regionala målet är ett *Klimatneutralt Värmland 2030*.

Forshaga kommun följer Värmlands energi- och klimatstrategi med den gemensamma riktningen och ambitionsnivån i Värmland som krävs i det regionala arbetet för att länet ska uppnå målet. De centrala delarna i strategin är:

- Värmland tar ansvar
- Värmland tänker globalt
- Värmland använder resurser effektivt
- Värmland tar hänsyn till alla hållbarhetsaspekter

Forshaga kommuns koldioxidbudget 2020-2040

En koldioxidbudget motsvarar den mängd koldioxid som kan släppas ut till atmosfären för att hålla den under en viss temperaturhöjning. Forshaga kommuns koldioxidbudget uppgår till 237 kiloton koldioxid, om Parisavtalets mål ska hållas. Fortsätter utsläppen i samma nivå som idag (ca 45 kiloton koldioxid) kommer budgeten att överskridas om cirka 6 år.

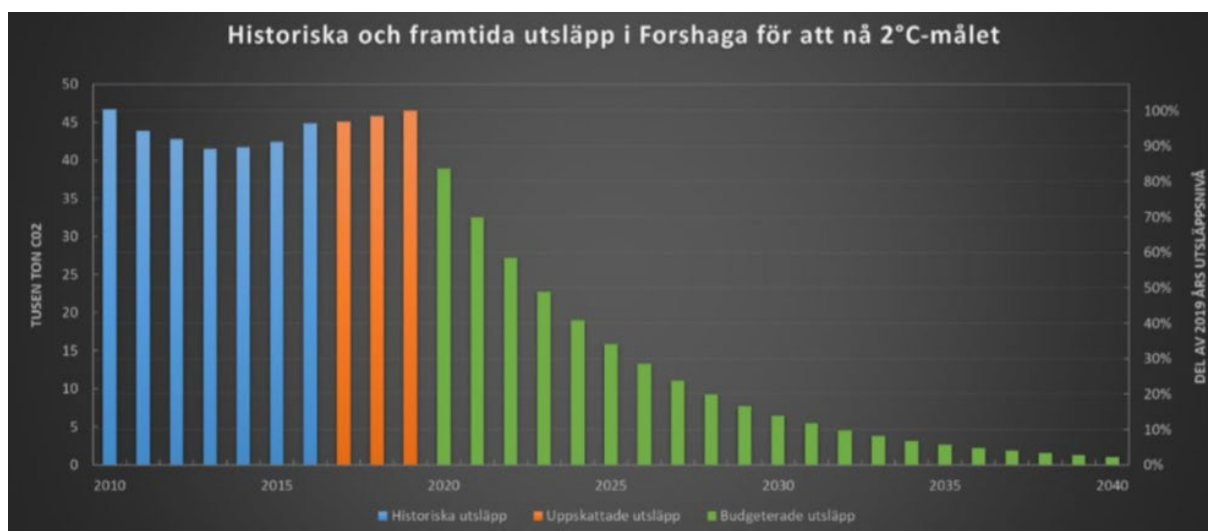
Om Parisavtalets mål ska hållas, och för att undvika katastrofala temperaturhöjningar på vår planet, är beräkningar gjorda att Forshaga kommun som geografiskt område bör minska koldioxidutsläppen med ca 16 % per år, se bild nedan.

Forshaga kommuns fyra största energirelaterade koldioxidutsläpp kommer från utrikes- och inrikestransporter, arbetsmaskiner och från industrin. Eftersom rådigheten att påverka utsläppen är spridda över flera aktörer i kommunen är samverkan jätteviktigt mellan näringsliv, medborgare och det offentliga.

Samverkan med näringslivet i kommunen inom miljö- och klimatområdet har nyligen initierats med ett arbete kring Hållbar Agenda. Hållbar Agenda syftar till att stärka samarbetet mellan kommunen och det lokala näringslivet i frågor om hållbar utveckling. Arbetet är tänkt att vara en plattform för samverkan, för att vi tillsammans kan hitta nya lösningar på gemensamma utmaningar, och som

leder till minskad klimatpåverkan med mindre utsläpp av växthusgaser. Nyttan med Hållbar Agenda är bland annat erfarenhetsutbyte, kompetenshöjning och nätverkande som i sin tur hjälper deltagarens verksamhet, som sin tur också ger en positiv effekt på hela samhället. Även om vi verkar lokalt kan vi tillsammans göra viktiga avtryck globalt med hjälp av de insatser våra verksamheter och organisationer genomför.

Arbetet ökar även samverkan mellan verksamheter i kommunorganisationen, där Hållbar Agenda är ett samarbete mellan miljö- och byggförvaltningen och näringslivsenheten. Varefter arbetet fortskrider kan fler verksamheter kopplas på beroende på vilka inriktningar som näringslivet vill arbeta med. Att arbeta tvärssektoriellt är en jätteviktig pusselbit för att sammansvetsa det ekologiska, ekonomiska och de sociala aspekterna i hållbarhetsarbetet.

Historiska utsläpp 2010–2016, uppskattade utsläpp 2017–2019, samt budgeterade utsläpp 2020–2040 i Forshaga kommun enligt en förminskningstakt på 16,4% årligen beräknat från januari 2020

Fokusområden

Med fokusområden avses områden dit organisationen koncentrerar sina insatser när förbättringar ska genomföras. Val och prioritering av fokusområden grundar sig på en bedömning av organisationens svaga och starka sidor, omvärldsfaktorer som påverkar oss samt tidigare miljöutredningar i kommunen som organisation. Efter genomförda/reviderade nulägesutredningar kan utvalda fokusområden förändras.

1. Hållbara Transporter

Totalt sett står transporter för nästan 50 % av utsläppen i Forshaga kommun, och är därmed den enskilda sektor som har störst utsläpp. För att transportsektorn ska bidra till de nationella och regionala målen om ett fossiloberoende krävs nya och mer kraftfulla åtgärder. Det är viktigt med effektivare fordon och ökad andel förnybar energi och elektrifiering. Utöver detta behöver vi arbeta för ett minskat transportbehov, ökad transporteffektivitet och ökad användning av kollektivtrafik för att nå klimatmålen. Det allra viktigaste som pendlarkommun är att tillgängligheten behöver i större utsträckning lösas genom effektiv kollektivtrafik, dessutom behövs förbättrade möjligheter att gå och cykla.

Godstransporterna in till kommunen behöver bli effektivare och hållbarare. Trenden med ett ökat långväga resande med flyg för semester och tjänsteresor behöver brytas med klimatsmarta lösningar. Skogen i Värmland ger goda förutsättningar att ligga långt fram för omställningen till förnybara drivmedel. Att minska trafikens klimatbelastning bidrar även positivt till flera andra miljömål liksom folkhälsomåten. Genom att främja möjligheter att gå och cykla samt öka möjligheten att åka kollektivt kan även tillgängligheten förbättras för många samhällsgrupper, exempelvis för ungdomar och äldre.

Mål/Målbild 2030: Utsläppen från transporter genererade av Forshagabor och Forshagaverksamheter ska minska med 70 procent till 2030 jämfört med 1990-års nivåer.

Hur kan vi nå målen?

Uppdelat på arbetsätten Gå före, Bidra till utveckling, Planera för framtiden och Arbeta tillsammans presenteras hur vi kan nå målen.

Gå före

Kommunen kan gå före genom att:

- Minska antalet tjänsteresor med bil. Övergång till cykel, kollektivtrafik och resfria möten
- Välja främst elbilar, eller andra fossilfria alternativ till vår fordonsflotta
- Engagera sig i rollen som arbetsgivare och införa incitament för att anställda ska resa mer hållbart till arbetet.
- Lyfta frågor om hur och varför vi bör resa hållbart i skolundervisningen (inom ramen för läroplanen)

Bidra till utveckling och Planera för framtiden

Vid samhällsplanering finns ett utrymme för att planera för ett klimatsmart liv, exempelvis genom hur vi planerar inom en ny detaljplan. Kommunens nya översiktsplan är ett annat mycket viktigt verktyg.

Ett attraktivt samhälle för minskad klimatpåverkan är ett samhälle där det är lätt att göra rätt. Val av resesätt är till stor del, en fråga om beteende och livsstilsval som inte alltid är medvetet grundade. För ett attraktivt hållbar samhälle behöver alla aktörer, lagstiftare, kommuner, organisationer och individer bidra.

Kommunen kan påverka för att lättare göra rätt genom att:

- Ha hög prioritet på cykel exempelvis genom underhåll på cykelvägar och bra cykelparkeringar
- Sänka hastigheten på delar av vägnätet eller införa åtgärder för att sänka farten utanför huvudleder.
- Underlätta för eldrivna fordon
- Samarbeta med Värmlandstrafik för att hålla god kollektivtrafik
- Genomföra aktiviteter och ha rådgivning till medborgare för att öka kunskapen kring olika transportmedels fördelar och nackdelar
- Genomföra riktade insatser mot barn och unga för att öka andelen som tar sig själva till skola och aktiviteter med cykel, kollektivtrafik eller till fots.

Arbeta tillsammans

Arbetet med att ställa om till hållbara transporter innebär en omställning som griper in i alla samhällsområden. Kommunen är en viktig aktör i omställningen genom samverkan med andra aktörer som näringslivet och universitetet.

Utmaningar och framsteg

Hållbara transporter är den största utmaningen av de fyra fokusområdena. Utmaningarna ligger i att vi har skapat ett samhälle och livsstilar där bilen i många fall är det enda transportmedel som uppfyller alla behov. Vissa framsteg har gjorts i Forshaga kommun som organisation men många utmaningar finns kvar. Vid inköp av fordon har många fossila bilar byts ut men även antalet bilar har minskats vilket har sänkt utsläppen av koldioxid från kommunens fordon till viss del. För att påverka inkommande transporter har kommunen även påbörjat ett arbete för att få med krav på mer hållbara transporttjänster.

Generellt kommer förändringar mot mer hållbara transporter bidra till globala målen 3, 6, 7, 11, 12, 13, 14 och 15. Risker för målkonflikter finns främst inom ny teknik som exempelvis elbilsbatterier men också vid en övergång till bland annat biobränslen, där biobränslet vid större skala kan konkurrera ut matproduktion, träproduktion som byggråvara eller exploatering av natur.

2. Ansvarstagande konsumtion

En allt större del av vår klimatpåverkan kommer från varor och tjänster som vi köper, både lokalt men främst genom import av varor. Den privata konsumtionen står för cirka två tredjedelar, resten från offentlig konsumtion (inköp inom offentlig verksamhet).

Mer än hälften av det vi konsumerar ger upphov till utsläpp i andra länder där produktionen sker. För både offentlig och privat konsumtion är kläder, möbler, elektronik och förbrukningsvaror exempel på resurskrävande varor. En övergång till en mindre materiell konsumtion där tjänster och upplevelser ger ökad livskvalitet är angeläget.

För att nå klimatmålen behöver konsumtionsmönstren förändras. Det gäller både den offentliga och privata konsumtionen. Inom den offentliga verksamheten är upphandling ett viktigt verktyg för exempelvis transporter, mat och byggnationer.

Mål/Målbild 2030: Forshagabor och Forshagaverksamheter ska genom kunskap och medvetna val i vardagen bidra till att minska klimatpåverkan inom och utanför kommunens gränser. Avfallsmängderna ska minska enligt gällande avfallsplan.

Hur kan vi nå målen?

Uppdelat på arbetssätten Gå före, Bidra till utveckling, Planera för framtiden och Arbeta tillsammans presenteras hur vi kan nå målen.

Gå före

Kommunen kan gå före genom att:

- Se över och minska mängden engångsartiklar på alla ställen det är möjligt
- Arbeta för återbruk av möbler och andra inventarier så långt som möjligt
- Se till att alla verksamheter källsorterar
- Ställa höga miljö- och sociala krav vid upphandling
- Klimat- och miljösäkra våra lån och pensionsavsättningar
- Lyfta ämnen om produkters påverkan på miljön från tillverkning, användning och till avfall, i skolundervisningen (inom ramen för läroplanen)

Bidra till utveckling och Planera för framtiden

Den fysiska planeringen tillsammans med energi- och avfallsplanering är en central roll i möjligheten att påverka den framtida samhällsutvecklingen. Samhällsplaneringen påverkar i vilken mån det är lätt eller svårt att göra hållbara konsumtionsval. Att underlätta och skapa möjligheter för delandet av varor och tjänster kan främjas av att planera in fysiska mötesplatser.

Arbeta tillsammans

Arbetet med att ställa om till en mer hållbar konsumtion kräver insatser från alla samhällsnivåer, från regeringsnivå ner till den enskilde konsumenten. Hållbara lösningar måste även vara globalt hållbara, vilket innebär att det vi konsumerar lokalt ofta påverkar människor och miljön i andra delar av världen.

Utmaningar och framsteg

En stor utmaning är att det sker många små inköp av produkter och tjänster, och att det är många beslut som tas av många olika personer om vad, när och hur produkter och tjänster köps. För Forshaga som organisation har upphandlingsenheten och övriga i organisationen som ansvarar för inköp en jätteviktig roll. Det handlar både om beslut om vilka produkter och tjänster som ska köpas och om vi behöver köpa något alls.

Vissa framsteg har Forshaga kommun gjort för att få till en mer ansvarstagande konsumtion.

Aktiviteter har påbörjats eller genomförts som

- syftar till att upphandlingar ska innehålla högre miljö- och sociala krav
- ska ge mer cirkulära flöden av inventarier, att begagnade och reoverade möbler är ett alternativ vid nyinköp.

För fortsatta och större framsteg behöver Forshaga kommun fortsätta med denna typ av åtgärder. För individer, Forshagabor, är en stor utmaning att ändra sina livsstilsvanor, från ett köp och släng samhälle till ett mer hållbart samhälle genom att minska utsläppen som vår konsumtion ger upphov till.

Produktion av varor och tjänster är ett brett område och att övergå till förnybara råvaror och bränslen och göra produktionen mer resurseffektiv bidrar till många av de globala målen som mål 6, 7, 9, 12, 13, 14 och 15.

3. Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler

Det behöver byggas nya bostäder framöver i Forshaga kommun, både med avseende på den åldrande befolkningen men också för att vi vill att fler flyttar hit. Samtidigt finns det bostäder och lokaler som behöver renoveras. Det är viktigt att det finns lösningar för att möta dessa behov utan att riskera den ekologiska, ekonomiska och den sociala hållbarheten. Genom att reducera klimatpåverkan från material och byggprocess samt prioritera energieffektiva och flexibla bostäder och lokaler kan vi vara föregångare för klimatsmarta lösningar. Att bygga i trä är också ett sätt att lagra kol. Ur hälsosynpunkt är det viktigt att skapa sunda bostäder och lokaler där hänsyn tas till giftfri och i övrigt god inomhusmiljö.

I jämförelse med industri och transporter har uppvärmning och drift av bostäder och lokaler en hög andel förnybar energianvändning. Bostäder och lokaler står för cirka en tredjedel av energianvändningen men endast 5 % av koldioxidutsläppen. Fokus i klimatarbetet behöver ligga på byggnation och renovering snarare än drift av fastigheter.

Mål/Målbild 2030: Bostäder och lokaler i Forshaga ska ha en fossilfri energianvändning och ha en god energieffektivitet utifrån byggnadens ålder och typ. Klimatpåverkan från byggprocessen ska vara så låga som möjligt utifrån bästa möjliga teknik.

Hur kan vi nå målen?

Uppdelat på arbetssätten Gå före, Bidra till utveckling, Planera för framtiden och Arbeta tillsammans presenteras hur vi kan nå målen.

Gå före

Kommunen kan gå före genom att:

- Införa miljöcertifiering vid nybyggnation och större renoveringar
- Bygga mer i trä
- Införa byggriktlinjer för kommunala fastigheter
- Överväga installation av solenergi på kommunala fastigheter
- Ha en effektiv lokalresurshantering
- Våga testa nya cirkulära lösningar vid ny - och ombyggnationer

Bidra till utveckling och Planera för framtiden

Vid planering av nya områden är det viktigt att ge förutsättningar för ett hållbart byggande. Det kan exempelvis vara att planera in så att ytor kan användas gemensamt till fler olika aktiviteter. Ett annat verktyg som kommunen har är markanvisning, om kommunen äger marken som ska exploateras. Vid markanvisning kan kommunen ställa vissa krav som inte går att ställa i detaljplanen.

Kommunens energi- och klimatrådgivning och energicoaching av företag, är en viktig roll att stödja och sprida kunskap om invånarnas egna bostäder och företagets lokaler håller god energistandard.

Det är bra om lokaler är flexibla och går att använda till olika aktiviteter. Ett bra exempel där detta fungerar är skolors idrottshallar som används av idrottsföreningar efter skoltid.

Arbeta tillsammans

Arbetet med att ställa om till ett mer hållbart byggande innebär en ökad samverkan över förvaltningsgränser för att få till en samlad bild över samtliga aspekter i byggprocessen, allt från

upphandling av bygghandlaren till vilka miljökrav som behöver ställas. En tvärsektorieell samverkan måste även till med förvaltningar som är kunniga för de sociala frågorna men också en dialog med kommuninvånare och näringsliv.

Utmaningar och framsteg

I Forshaga har vi i många år arbetat med energieffektivisering i våra fastigheter. Ett annat stort framsteg är att fossil olja i våra fastigheter är helt utfasat och att den el som Forshaga kommun köper är förnybar, främst vattenkraft. Forshagabostäder (FABO) är ett annat bra exempel på hur de har byggt så kallade multifunktionella ytor, där ytor kring fastigheter kan användas gemensamt till flera olika aktiviteter.

Utmaningen framåt är framför allt att bygga nytt med material och med tekniker som sänker klimatpåverkan ytterligare. Det är också en utmaning att ytterligare förbättra våra fastigheters energiprestanda och att möta ett ökat kylbehov med energieffektiva lösningar. Ett sätt för kommunen att arbeta med energieffektivisering är att ta fram en kommunal energiplan enligt lagen om kommunal energiplanering.

Den stora andelen byggnader ägs av privatpersoner eller mindre företag. Dessa fastighetsägare kan nås med information och råd av kommunens energi- och klimatrådgivare. Energi- och klimatrådgivningen fyller en viktig funktion för att höja kunskapen bland småhusägare och det lokala näringslivet.

Energieffektivisering är bra, med en lägre energianvändning får fastigheten lägre driftkostnader. All energiproduktion har någon form av påverkan och även om den ser olika ut för olika energikällor så bidrar energieffektiviseringen till de globala målen 7, 13 och 15.

En viktig aspekt vid nybyggnationer är att man bygger för en varierad målgrupp. Att bo i sunda och klimatsmarta hus ska inte bli en klassfråga, en sådan utveckling kan bidra till att motverka mål 10 Minskad ojämlikhet.

4. Klimatsmart och hälsosam mat

Utöver att minska fossila utsläpp behöver vi minska matkonsumtionens påverkan på klimatet. Att minska det omfattande matsvinnet är en viktig del i arbetet för klimatsmart mat. Cirka en tredjedel av all mat som produceras slängs eller förstörs idag.

Utvecklingen av ett hållbart västsvenskt lantbruk skulle ge minskad negativ klimat- och miljöpåverkan, samt bidra till arbetstillfällen på landsbygden. Västsvensk köttproduktion i form av exempelvis betesdjur ger många mervärden, till exempel låg användning av antibiotika och biologisk mångfald. En hållbar konsumtion av kött motsvarar den nivå som konsumerades år 1990. En ökad konsumtion av livsmedel med lägre miljöpåverkan skulle även innebära hälsofördelar, i enlighet med de nordiska livsmedelsrekommendationerna.

I och med klimatförändringar står vi inför det faktum att vi kommer få problem att hantera matförsörjningen. Vi är idag beroende av import och behöver öka vår självförsörjningsgrad för att stå emot framtidens risker.

Mål/Målbild 2030: Minska vår konsumtion av mat som genererar stora utsläpp av klimatpåverkande gaser samt minimera den mat som slängs i onödan.

Hur kan vi nå målen?

Uppdelat på arbetssätten Gå före, Bidra till utveckling, Planera för framtiden och Arbeta tillsammans presenteras hur vi kan nå målen.

Gå före

Kommunen kan gå före genom att:

- Ha koll på och sänka de utsläpp som den mat kommunen serverar genererar
- Minimera matsvinnet inom kommunens verksamheter

- Lyfta matproduktionens miljöpåverkan i skolundervisningen (inom ramen för läroplanen)

Bidra till utveckling och Planera för framtiden

Vi behöver lyfta fram jordbruksmarkens olika värden som livsmedelssäkerhet och ekosystemtjänster i samhällsplaneringen, framförallt i översiktsplanen. Även öka medvetenheten kring jordbruksmarkens höga värden för inblandade parter i bygglovsprocesser, främst utanför detaljplan. I en klimatsmart livsstil, ur ett matperspektiv, slängs nästan ingen mat och äter en mindre andel och bättre kött.

En bra sak är att gynna grönområden i tätorter, där odling kan ske samtidigt som grönskan ger mer blomster till pollinerande insekter och det finns sociala fördelar med att ge människor utan trädgård möjlighet att odla.

Arbeta tillsammans

Arbetet med att ställa om till mer klimatsmart och hälsosam mat innebär en ökad samverkan över förvaltningsgränser. Utbildning inom skolan men också ett samarbete kring upphandling av livsmedel är viktiga faktorer för att få till en omställning till bättre mat med mindre utsläpp.

Utmaningar och framsteg

Utmaningarna för en klimatsmart och hälsosam mat handlar både om att minska matsvinnet och att växla till en större andel råvaror som ger lägre utsläpp. En annan utmaning är livsmedelsförsörjningen, där vi idag har en låg självförsörjande grad samt att förutsättningarna för livsmedelproduktion i Sverige förändras när klimatet förändras.

För Forshaga som organisation pågår flera samarbeten inom klimatsmart och hälsosam mat. Utbildning av kökspersonal i skolorna i frågan men också samverkan mellan olika kompetenser inom miljö, mat och ekonomi i samband med livsmedelsupphandlingar.

Inköp av ekologiska varor uppgår i dagsläget till cirka 26 % och kommunen har ambitionen att öka andelen, även om fokus på lokalproducerat och svenskproducerat blir allt större.

För Forshagabor finns det i dagsläget inte möjlighet att sortera ut matavfall, vilket är en utmaning att få till tillsammans med fler närliggande kommuner.

Globalt sett är en växtbaserad kost mer resurseffektiv, idag används största delen av vår jordbruksmark till djurfoder. Genom att odla grödor som kan ätas direkt av människorna har vi möjlighet att mätta fler människor på samma yta vilket är en viktig aspekt i det globala målet 2, Inger hunger. Att äta mer växtbaserad och ekologisk mat i säsong bidrar vi till den biologiska mångfalden och minskade växthusgaser (mål 13 och 15) samt mål 3 Hälsa och välbefinnande med bland annat mindre risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Genom att välja svenskt naturbeteskött bidrar vi till den biologiska mångfalden (mål 15) och minskad antibiotikaanvändning (mål 3).

Ramverk för genomförande

Detta styrdokument definierar Forshaga kommuns övergripande arbete och mål i miljö- och klimatfrågan. Miljö- och klimatplanen sträcker sig till år 2030, under dessa år kommer genomförandearbetet behöva förnyas. Genomförandearbetet kan bestå av olika metoder som exempelvis handlingsplaner, aktiviteter och ställningstaganden.

Processen för att utveckla och genomföra miljö- och klimatplanen på ett långsiktigt och strukturerat sätt, kommer från vägledningen (Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030) som har arbetas fram av länsstyrelsen Skåne tillsammans med flertalet kommuner i Sverige.

Vägledningen ska bidra till att stimulera och stärka hållbarhetsarbetet för både stora och mindre kommuner. Processtegen för att utveckla och bevara den här miljö- och klimatplanen ska ske i fyra olika steg:

1. Planera
2. Införa och genomföra
3. Följa upp och rapportera
4. Analysera och förbättra.

Det strategiska arbetet med att identifiera nuläget, ta fram mål och åtgärdsplaner, ska ha sina utgångspunkter för att leva upp till de globala målen (Agenda 2030), nationella- och regionala miljömål samt den klimatpolitiska handlingsplanen. För att arbeta på ett strukturerat sätt så kan gärna verksamheterna använda sig utav redan etablerade ledningssystem för miljö och hållbarhet som exempelvis ISO 14001 och/eller SS854000.

För att på bästa sätt genomföra och integrera arbetet i kommunens övergripande styrning till Agenda 2030, behövs verktyg i ordinarie verksamhetssystem, där verksamheterna på ett relativt enkelt sätt kan koppla ihop sitt nuvarande arbete, verksamhetsplaner och nyckeltal till respektive globalt mål. Detta för att synliggöra och fånga upp allt som görs ute i verksamheterna, och för att kunna följa upp och redovisa arbetet för politikerna.

1. Planera

Planeringsprocessen är en omfattande del av de fyra stegen. Nulägesutredningen utgör det första steget i planeringsarbetet. Nulägesutredningen kan betraktas som en "nollmätning", det vill säga en gapanalys, mellan den nuvarande situationen och en framtida önskvärd situation. Först när det finns en objektiv bild över organisationens hela påverkan, såväl positiv som negativ, finns det möjlighet att ta ställning till vilka områden som organisationen bör och kan prioritera i det fortsatta miljö- och klimatarbetet.

2. Införa och genomföra

Den här delen går från nulägesbeskrivning till förverkligande av åtgärdsplanen. Införandeprocessen följer det ordinarie verksamhetsåret med budgetarbete. Återkoppling och rapportering kommer att ske i samband med budgetprocessen. Det innebär att behov av materiella, ekonomiska och personella resurser kommer att tas upp i ordinarie verksamhetsplanering.

Organisationens strategiska arbete behöver förankras och medvetandegöras. I ett bredare organisationsperspektiv handlar det om två begrepp - medvetande och kompetens. Medvetande berör hela organisationen, oavsett vilken roll personen har, medan kompetens handlar om de funktioner och roller som har en avgörande betydelse för hållbarhetsarbetet.

Kommunikationen berör alla skeden - planera, införa och tillämpa, utvärdera och rapportera samt analysera och förbättra.

Samtliga styrande och redovisande dokument ska utformas så att de kan integreras med den ordinarie verksamheten. Att integrera en åtgärdsplan kan innebära att befintliga aktiviteter och funktioner i verksamheten utvecklas och anpassas så att åtgärdsplanen blir en del av den ordinarie verksamheten.

3. Följa upp och rapportera

När åtgärdsplanen har realiserats och aktiviteter och åtgärder har införts, behöver arbete och resultat löpande följas upp och utvärderas. Utgångspunkten för uppföljningen är de mål och nyckeltal som organisationen har formulerat, övergripande och verksamhets-specifika. Att regelbundet hantera avvikelser och genomföra korrigerande åtgärder är av stor vikt för att inom rimlig tid vidta åtgärder när utfall och resultat avviker från det förväntade.

Dialogmöten ska genomföras årligen inom hela organisationen. Dialogmöten fungerar som en internkontroll på hur miljö- och klimatarbetet fungerar och hur verksamheter kan stöttas i det fortsatta arbetet. Dialogmöten genomförs av personer anställda inom organisationen med kompetens inom miljö- och klimatområdet och som kan att bedöma arbetets funktion och effektivitet.

4. Analysera och förbättra

Uppföljning ska årligen ske till politikerna i Kommunstyrelsen. Genomgången ska först ske i ledningsgruppen så att resultatet därefter kan beredas och presenteras för kommunstyrelsen. Rapportering ska följa den ordinarie årsredovisningen.

Förbättringar omfattar både det systematiska arbetet i sig och den miljöprestanda som arbetet ska leda till.

Processbeskrivning

För att processen ska utvecklas och fungera behövs en processledare som driver på arbetet. Hen ger råd och stöd till kommunens olika verksamheter med kunskap, mallar, muntliga avstämningar och andra idéer som hjälper verksamheterna. Den utgör även kontaktytan mellan ledningen och verksamheterna.

Processledaren ska ha goda kunskaper i miljö- och klimatfrågor, men också erfarenhet och utbildning på hur ett strukturerat arbetssätt för miljö kan utvecklas och ledas. Det är viktigt att det finns kunskap om hur arbetet följs upp och hur arbetet med ständiga förbättringar kring kommunens miljöaspekter ska göras på bästa sätt. Dessutom är det nödvändigt om det finns erfarenhet kring hur kommunens miljöaspekter kan kopplas ihop med de globala målen för hållbar utveckling.

Implementeringen av miljö- och klimatplanen kommer att ske successivt, där respektive verksamhet, utifrån sina förutsättningar och var de befinner sig i arbetet, påbörjar arbetet enligt beskrivningen kring ramverket för genomförande. Verksamheterna kan välja mellan att utse en eller flera medarbetare som fungerar som kontaktyta gentemot processledaren, eller om förvaltningschefen själv vill ta ansvaret för arbetet. Möten mellan processledaren och utvalda medarbetare eller förvaltningschef, men också verksamheten, sker efter dialog mellan varandra. Arbetet sker då tvärfunktionellt och stäms vid behov av i kvalitetsnätverket.

Rapportering och uppföljning av verksamheternas arbete ska årligen följa den ordinarie årsredovisningen, samt att rapportering ska göras till processledaren för vidare informationsspridning. Hanteras via förvaltningschefer och kommunledningsgruppen.

Miljö- och byggförvaltningen ansvarar för att ledningens genomgång genomförs en gång per år, både för kommunledning men också för ledande politiker.

Forshaga 2021-04-16